

VNS 3/2025 vp

**VALTIONEUVOSTON SELONTEKO EDUSKUNNALLE
PUOLUSTUSVOIMIEN OSALLISTUMISESTA NATON RAUHAN AJAN YHTEISEN PUOLUSTUKSEN
TEHTÄVIIN VUONNA 2026**

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) 3 §:n mukaisen selonteon Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2026.

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät ovat tärkeä osa Naton perusajatusta, jonka mukaan kaikki liittolaiset valmistautuvat tukemaan toisiaan pelotteen ja puolustuksen toteutuksessa koko liittokunnan alueella. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävien tavoitteena on osoittaa valmiutta ja puolustuskykyä sekä liittolaisten keskinäistä solidaarisuutta, jaettua vastuunkantoa ja yhtenäisyyttä. Pelotetta ylläpidetään, kehitetään ja osoitetaan säännöllisellä harjoittelulla, yhteisellä operoinnilla ja läsnäololla.

Venäjän hyökkäyssota ja sen johdosta Euroopan turvallisuustilanteessa tapahtunut muutos on korostanut Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävien merkitystä, ja läsnäoloa on lisätty itäisen sivustan jäsenmaissa. Naton rauhan ajan tehtäviä toteutetaan eteentyönnettyillä maavoimajoukoilla (Forward Land Forces), pysyvillä merivoimaosastoilla (The Standing Naval Forces) sekä ilmavalvonnan päivystystoiminnalla (Air Policing) ja rauhan ajan tehostetulla ilma puolustuksella (Air Shielding).

Puolustusvoimat osallistuu Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin. Ilmavoimat osallistui jo vuonna 2023 Naton Vilnan huippukokouksen suojaamistehtäviin. Varsinainen osallistuminen käynnistyi vuonna 2024, jolloin Puolustusvoimat lähetti aluksen Naton miinantorjuntaosastoon Itämerelle sekä hävittäjäosaston Naton Air Shielding -tehtävään Romaniassa, Bulgariassa ja Mustallamerellä. Vuoden 2025 toukokuuhun mennessä Puolustusvoimat on osallistunut Naton ilmavalvonnan päivystystoimintaan Islannissa ja laivasto-osaston toimintaan Itämerellä. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumisesta on tullut kansainvälisen harjoitustoiminnan kaltaista normaalia Puolustusvoimien toimintaa. Osallistuminen on osaltaan tuonut Suomelle konkreettista kokemusta toiminnasta Nato-operaatioissa, kehittänyt suorituskykyjä ja edistänyt Suomen Nato-integraatiota. Osallistuminen on myös tiivistänyt Suomen liittolaissuhteita.

Naton eteentyönnetty läsnäolo perustettiin vuonna 2016 Baltian maihin ja Puolaan vastauksena turvallisuustilanteen heikentymiselle. Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa helmikuussa 2022, Nato vahvisti olemassa olevia taistelujoukkoja ja perusti neljä uutta taisteluosastoa Unkariin, Slovakiaan, Bulgariaan ja Romaniaan, minkä myötä Natolla on tällä hetkellä eteentyönnettyjä maavoimajoukkoja kaikissa liittokunnan itäisen sivustan maissa, pois lukien Suomi ja Norja.

Vuonna 2022 liittolaiset päättivät kasvattaa taistelujoukkojen kokoa pataljoonasta (300–1000 sotilasta) prikaatitasolle (2000–5000 sotilasta). Nämä eteentyönnettyt maavoimajoukot ovat integroitu Naton komentorakenteeseen ja alueellisiin suunnitelmiin. **Huhtikuussa 2025 yhteensä 26 jäsenmaata** osallistui eteentyönnettyjen maavoimajoukkojen toimintaan oman alueensa ulkopuolella. Lisäksi Puola, Romania ja Slovakia osallistuu taistelujoukkojen toimintaan oman maansa lisäksi myös toisessa liittolaismaassa.

Naton pysyvät merivoimaosastot muodostavat liittokunnan merellisten suorituskykyjen ytimen ja mahdollistavat liittokunnalle jatkuvan, uskottavan ja joustavan kyvykkyyden, joka on tarvittaessa otettavissa käyttöön nopeasti mahdollisissa kriisitilanteissa tai jännitteiden lisääntyessä. Naton pysyvät merivoimaosastot koostuvat neljästä osastosta. Natolla on kaksi pysyvää laivasto-osastoa (Standing NATO Maritime Groups, SNMG1 ja 2) ja kaksi pysyvää miinantorjuntaosastoa (Standing NATO Mine Countermeasures Groups, SNMCMG 1 ja 2), joita

voidaan käyttää nopeasti eri kriisitilanteissa. Pysyvät merivoimaosastot ovat liittokunnan merivoimajohtoportaan (Allied Maritime Command) johdossa ja käytettävissä Naton neuvoston päätösten mukaisesti kaikkiin Naton tehtäviin harjoituksista operaatioihin liittokunnan koko merellisellä vastuualueella. Liittokunnan merellinen vastuualue kattaa Atlantin valtameren, Itämeren, Pohjanmeren, Välimeren ja Mustanmeren alueet. Tällä hetkellä pysyvät laivasto-osastot eivät ole osa Naton nopean toiminnan joukkoja (Allied Reaction Force), mutta ne voidaan Naton neuvoston päätöksellä liittää osaksi niitä.

Naton ilmatilan valvonta ja turvaaminen ovat osa laajempaa Naton integroidun ilma- ja ohjuspuolustuksen kokonaisuutta. Heikentyneen turvallisuusympäristön myötä Nato on tehostanut ilmavalvontaa itäisellä sivustallaan.

Naton ilmapuolustusta toteutetaan ilmavalvonnan päivystystoiminnalla (Air Policing) ja tehostetulla rauhan ajan ilmapuolustuksella (Air Shielding). Niiden välillä on eroja toiminnan luonteessa, tarvittavissa joukoissa ja toimintavaltuuksissa. Naton ilmavalvonnan päivystystoiminnan tehtävät ovat osa integroidun ilma- ja ohjuspuolustuksen rauhan ajan toimintaa, jolla huolehditaan ilmatilan valvonnasta ja reagoidaan mahdollisiin ilmatilaloukkauksiin. Jäsenvaltiot ovat itse päävastuussa omien alueidensa valvonnasta. Niissä jäsenmaissa, joilla ei ole siihen omaa kykyä, ilmavalvonta toteutetaan muiden jäsenvaltioiden voimavaroin.

Suomen lähestymistapa Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumiseksi

Osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin kuuluu liittolaisten toimintaan ja on tärkeä osa Suomen toimintaprofilia Naton jäsenmaana. Suomelle on tärkeää osoittaa konkreettisesti sitoutumista ja vastuunkantoa liittokunnan pelotteesta ja puolustuksesta 360 asteen ajattelutavan mukaisesti koko liittokunnan alueella. Tehtäviin osallistuminen on osa liittokunnan taakanjakoa, ja on erittäin tärkeää osoittaa sitoutumista Euroopan pelotteen ja puolustuksen vahvistamiseen myös transatlanttisten suhteiden vahvistamisen näkökulmasta.

Liittolaisten aktiivinen osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin viestii yhtenäisyydestä ja vahvistaa pelotetta. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistuminen tulee nähdä osana normaalia liittolaismaan toimintaa, jossa sotilaallisia voimavaroja asetetaan liittokunnan pelotteen ja puolustuksen käyttöön. Samalla osallistumisella on vaikutuksia myös Suomen kansainvälisten suhteiden sekä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisten kumppanuuksien näkökulmasta. Osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin on yksi tavoista, jolla Suomi tukee liittokunnan toimia euroatlanttisen turvallisuusympäristön vahvistamiseksi.

Osallistuminen laivasto-osaston ja miinantorjuntaosaston tehtäviin ensisijaisesti Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla on osoitus vastuunkannosta etenkin lähialueemme turvallisuudesta. Suomi on johdonmukaisesti korostanut Nato-jäsenyytemme lisäävän Itämeren alueen vakautta. Itämeren alueen turvallisuustilanne on korostunut Venäjän lisääntyneiden hybriditoimien myötä. Venäjän vihamielisten toimien alueella arvioidaan jatkuvan myös tulevaisuudessa, ml. tilanteessa, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa päättyisi. Venäjän käyttämä varjolaivasto tuo alueelle moninaisia riskejä. Tarve vastetoimille muun muassa kriittisen infrastruktuurin turvaamiseksi Suomen lähialueilla tulee näin todennäköisesti korostumaan myös jatkossa. Suomi on ollut aktiivinen uhkiin vastaamisessa sekä osallistumalla Naton rauhan ajan tehtäviin että toimimalla aloitteellisesti yhdessä Itämeren Nato-liittolaisten kanssa. Osallistuminen vuonna 2026 jatkaisi edeltävien vuosien osallistumista Naton pysyvien merivoimaosastojen toimintaan ja osoittaisi näin Suomen pitkäjänteisen sitoutumisen

liittokunnan yhteisiin toimiin lähialueen turvallisuusympäristön vahvistamiseksi sekä toisi esiin Suomen aloitteellista roolia Itämeren alueen turvallisuuden takaamisessa.

Vuoden 2026 osallistumisen keskeinen sisältö ja tavoitteet

Puolustusvoimien on tarkoitus osallistua Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän laivasto-osaston SNMG1:n tehtäviin Naton merellisellä vastuualueella enintään 40 henkilöllä vuonna 2026; tämä sisältää osallistumisen Hamina-luokan aluksella enintään kolmen kuukauden ajan vuoden 2026 aikana sekä mahdollisen osallistumisen osaston esikunnan tehtäviin sen johtoaluksella enintään neljällä sotilaalla vuoden 2026 aikana. Puolustusvoimien on tarkoitus osallistua myös pysyvän miinantorjuntaosaston SNMCMG1:n tehtäviin Naton merellisellä vastuualueella enintään 40 henkilöllä vuonna 2026; tämä sisältää osallistumisen Katanpää-luokan aluksella enintään kuuden kuukauden ajan vuoden 2026 aikana sekä mahdollisen osallistumisen osaston esikunnan tehtäviin sen johtoaluksella enintään neljällä sotilaalla vuoden 2026 aikana.

Osallistumisesta on tarkoitus päättää kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain perusteella.

Naton maavoimajoukkojen tehtäviin muissa liittolaismaissa ei ole tarkoitus osallistua vuonna 2026. Nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa Suomen asema liittokunnan itäisen sivustan maana muodostaa asetelman, jossa on tarkoituksenmukaista keskittää maavoimien toiminta Suomen alueelle. Esimerkkeinä tästä ovat Suomeen sijoitettava maavoimajohtoporras sekä turvallisuustilanteen mukaan skaalattava eteentyönnetty maavoimajoukko. Myöskään Naton ilmapuolustuksen tehtäviin muissa liittolaismaissa ei ole tarkoitus osallistua vuonna 2026. F-35 käyttöönottoprojektin käynnistyminen ja eteneminen määrittävät milloin Ilmavoimien on mahdollista jälleen osallistua Naton ilmavalvonnan päivystystoimintaan ja rauhan ajan tehostettuun ilmapuolustukseen.

Osallistuminen Naton pysyvän laivasto-osaston SNMG1:n tehtäviin

Naton pysyvän laivasto-osaston SNMG1:n keskeisin tehtävä on osoittaa valmiutta, jolla tuetaan Naton pelotteen ja puolustuksen toimeenpanoa, sekä osallistua merivalvontaan ja tiedusteluun. SNMG1:lle laaditaan liittokunnan merivoimajohtoportaan komentajan vahvistama toimintasuunnitelma, jonka mukaisesti osasto operoi vuoronsa aikana. Osasto vastaa ensisijaisesti strategisesti tärkeiden merireittien valvonnasta ja suojaamisesta Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla. Osaston pysyvät tehtävät sisältävät tavanomaisia rauhanaikaisia alusten toimia, joilla Nato osoittaa valmiuttaan, lisää pelotettaan ja harjoituttaa joukkojaan yhdessä.

SNMG1-osaston normaaliajan toiminta koostuu toiminta-alueen operatiivisten tehtävien toimeenpanosta, Naton ja liittolaisten kansallisista harjoituksista sekä näiden väliin jäävistä satama- ja huoltojaksoista. Satamajaksojen aikana järjestetään esimerkiksi tapahtumia tai vastaanottoja, joista viestitään suunnitelman mukaisesti. Alukset tukeutuvat sekä Naton- että kansalliseen huoltojärjestelmään. Osastoa johtaa johtoalukselta liittokunnan merivoimajohtoportaan komentajan tehtävään nimeämä komentaja tukenaan esikunta.

Puolustusvoimat osallistuisi Hamina-luokan aluksella SNMG1:n tehtäviin enintään kolmen kuukauden ajan vuoden 2026 aikana. Tämä muodostuisi joko yhdestä tai useammasta erillisen ajanjakson kokonaisuudesta vuoden 2026 aikana. Lopullinen osallistumisaika tarkentuu suunnittelun edetessä ja siihen vaikuttaa SNMG1:n osaston liikesuunnitelman lisäksi kansallisen puolustuksen tarpeet, lähialueen turvallisuusympäristön tilanne ja alusluokan käytettävyys. Osallistumisaika ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ylittäisi kolmea kuukautta. Tällä tavalla

toteutettu osallistuminen mahdollistaisi kansallisen toiminnan sekä Naton laivasto-osastoon osallistumisen joustavan yhteensovittamisen.

Osallistumisvahvuus olisi enintään 40 henkilöä sisältäen alushenkilöstön lisäksi mahdollisen osallistumisen osaston esikunnan tehtäviin johtoaluksella. Osallistuminen on suunniteltu toteutettavaksi aluksen pysyvällä henkilöstöllä sekä reservistä palkattavilla sopimussotilailla. Sopimussotilaita suunnitellaan käytettävän asevelvollisten tilalla miehistötehtävissä.

Osaston johtoaluksella voisi toimia enintään neljä sotilasta esikuntatehtävissä vuoden 2026 aikana myös muina aikoina kuin silloin kun Hamina-luokan alus osallistuu SNMG1:n tehtäviin. Tämä esikuntaosallistuminen mahdollistaa kansallisen osallistumisen joustavan yhteensovittamisen sekä alusten tehtävien suunnittelun. Tarkka ajankohta sotilaiden asettamisesta esikuntatehtäviin osaston johtoalukselle riippuu alusosaston tehtävistä ja kansallisen osallistumisen aikataulutuksesta, jotka tarkentuvat alusosaston kanssa tehtävän suunnittelun edetessä.

Hamina-luokan alus toimisi osana SNMG1-osastoa, ja aluksen tehtävät olisivat samat kuin koko osastolla. Mahdollisen kriisin syttyessä osasto on valmiudessa käynnistämään Naton neuvoston päätösten mukaiset toimet kriisin hallitsemiseksi toiminta-alueellaan. Tällöin olisi myös mahdollista, että Hamina-luokan alus olisi osallistumisen ajan osa Naton nopean toiminnan joukkoa.

Hamina-luokan aluksen ja osaston johtoaluksella palvelevien sotilaiden toiminta-alue kattaisi koko liittokunnan merellisen vastualueen eli Atlantin valtameren, Itämeren, Pohjanmeren, Välimeren ja Mustanmeren alueet. Hamina-luokan aluksen osallistuminen osana SNMG1-osastoa on kuitenkin suunniteltu toteutettavan ensisijaisesti Itämerellä ja osaston toiminnan niin edellyttäessä myös Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla, alusluokkakohtaiset käyttörajoitukset huomioiden.

Puolustusvoimilla on mahdollisuus vetää joukko pois tehtävästä, mikäli kansallinen puolustus sitä edellyttäisi (*reverse Transfer of Authority*).

Osallistuminen Naton pysyvän miinantorjuntaosaston SNMCMG1:n tehtäviin

Naton pysyvän miinantorjuntaosaston SNMCMG1:n tehtävät ovat miinantorjunta, sodanaikaisten merimiinojen raivaus, Naton harjoituksiin osallistuminen, muut kansalliset- ja monikansalliset harjoitukset, alusten ja alusosastojen väliset harjoitukset, miinavaarallisella alueella liikkumisen harjoittelu, miinantorjuntataktiikan- ja doktriinin kehittäminen sekä osallistuminen merivalvontaan ja tiedusteluun. Osaston ensisijaisia operointialueita ovat Itämeri, Pohjanmeri ja Pohjois-Atlantti. Osaston pysyvät tehtävät sisältävät tavanomaisia rauhanaikaisia alusten toimia, joilla Nato osoittaa valmiuttaan, lisää pelotettaan ja harjoituttaa joukkojaan yhdessä.

SNMCMG1-osaston normaaliajan toiminta koostuu toiminta-alueen operatiivisten tehtävien toimeenpanosta, Naton ja liittolaisten kansallisista harjoituksista sekä näiden väliin jäävistä satama- ja huoltojaksoista. Satamajaksojen aikana järjestetään esimerkiksi tapahtumia tai vastaanottoja, joista viestitään suunnitelman mukaisesti. Alukset tukeutuvat sekä Naton- että kansalliseen huoltojärjestelmään. Osastoa johtaa johtoalukselta liittokunnan merivoimajohtoportaan komentajan tehtävään nimeämä komentaja tukenaan esikunta.

Puolustusvoimat osallistuisi Katanpää-luokan aluksella SNMCMG1:n tehtäviin enintään kuuden kuukauden ajan vuoden 2026 aikana. Tämä muodostuisi joko yhdestä tai useammasta erillisestä ajanjaksosta vuonna 2026. Lopullinen osallistumisaika tarkentuu suunnittelun edetessä ja siihen

vaikuttaa SNMCMG1:n osaston liikesuunnitelman lisäksi kansallisen puolustuksen tarpeet, lähialueen turvallisuusympäristön tilanne ja alusluokan käytettävyys. Osallistumisaika ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ylittäisi kuutta kuukautta. Tällä tavalla toteutettu osallistuminen mahdollistaisi kansallisen toiminnan ja Naton miinantorjuntaosastoon osallistumisen joustavan yhteensovittamisen.

Osallistumisvahvuus olisi enintään 40 henkilöä sisältäen alushenkilöstön lisäksi mahdollisen osallistumisen osaston esikunnan tehtäviin johtoaluksella. Osallistuminen on suunniteltu toteutettavaksi aluksen pysyvällä henkilöstöllä sekä reservistä palkattavilla sopimussotilailla. Sopimussotilaita suunnitellaan käytettävän asevelvollisten tilalla miehistötehtävissä.

Osaston johtoaluksella voisi toimia enintään neljä sotilasta esikuntatehtävissä vuoden 2026 aikana myös muina aikoina kuin silloin kun Katanpää-luokan alus osallistuu SNMCMG1:n tehtäviin. Tämä esikuntaosallistuminen mahdollistaa kansallisen osallistumisen joustavan yhteensovittamisen sekä alusten tehtävien suunnittelun. Tarkka ajankohta sotilaiden asettamisesta esikuntatehtäviin osaston johtoalukselle riippuu alusosaston tehtävistä ja kansallisen osallistumisen aikataulutuksesta, jotka tarkentuvat alusosaston kanssa tehtävän suunnittelun edetessä.

Katanpää-luokan alus toimisi osana SNMCMG1-osastoa, ja aluksen tehtävät olisivat samat kuin koko osastolla. Mahdollisen kriisin syttyessä osasto on valmiudessa käynnistämään Naton neuvoston päätösten mukaiset toimet kriisin hallitsemiseksi toiminta-alueellaan. Tällöin olisi myös mahdollista, että Katanpää-luokan alus olisi osallistumisen ajan osa Naton nopean toiminnan joukkoa.

Katanpää-luokan aluksen ja osaston johtoaluksella palvelevien sotilaiden toiminta-alue kattaisi koko liittokunnan merellisen vastuualueen eli Atlantin valtameren, Itämeren, Pohjanmeren, Välimeren ja Mustanmeren alueet. Katanpää-luokan aluksen osallistuminen osana SNMCMG1-osastoa on kuitenkin suunniteltu toteutettavan ensisijaisesti Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla, alusluokkakokohtaiset käyttörajoitukset huomioiden.

Puolustusvoimilla on mahdollisuus vetää joukko pois tehtävästä, mikäli kansallinen puolustus sitä edellyttäisi (*reverse Transfer of Authority*).

Voimankäyttö

Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 12 a §:ssä säädetään toimivallasta ja voimakeinojen käytöstä kansainvälisen avun antamisessa, yhteistoiminnassa ja muussa kansainvälisessä toiminnassa. Pykälän 1 momentin mukaan kansainvälisen avun antamiseen ja yhteistoimintaan osallistuvalla henkilöstöllä on tehtävää suorittaessaan kansainväliseen oikeuteen perustuva ja kansainvälisen avun pyytäjän tai yhteistoimintaosapuolen määrittämä toimivalta sekä oikeus käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja. Voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen, hyväksyttävässä suhteessa tehtävän tavoitteeseen nähden ja tehtävälle vahvistettujen voimankäyttösääntöjen mukaisia. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Naton pysyvien merivoima-osastojen (SNMG ja SNMCMG) toiminnassa noudatetaan Naton neuvoston hyväksymiä toimivaltuuksia (*Nato Rules of Engagement, ROE*), joiden perusteella alusosastolle on laadittu oma voimakeinojen toimeenpanokäskey, joka mahdollistaa voimankäytön koko merivoima-osaston oman toiminnan suojaamiseen siihen kohdistuvilta uhkilta. Sama voimankäyttösääntö koskee sekä SNMG1:stä että SNMCMG1:stä.

Kansallisvaltioiden aluevesillä mahdollisesta voimankäytöstä vastaa aina kansallisvaltio, joka omistaa aluevedet, pois lukien välitön itsepuolustus.

Turvallisuustilanne ja riskiarvio

Toimintaan Naton pysyvissä merivoimaosastoissa ei kohdistu normaalin kansainvälisen harjoitustoimintaan tai kansalliseen alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen tehtäviin verrattuna poikkeavia uhkia. Todennäköisimmän uhkan aiheuttavat operaatioturvallisuuden vaarantuminen, sairastuminen tai tapaturma meripalveluksessa, etenkin vaativissa meriolosuhteissa Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla. Toimintaan kohdistuva tiedustelu-uhka on kuitenkin jatkuva ja korkea, mutta se ei merkittävästi poikkea kansalliseen toimintaan kohdistuvasta tiedustelu-uhkasta.

Suora sotilaallinen uhka Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla arvioidaan tällä hetkellä matalaksi. Lännen sotilaallinen läsnäolo ja aktiivisuus vetävät puoleensa Venäjän vastatoimia. Muutokset turvallisuustilanteessa ovat kuitenkin mahdollisia, eikä mahdollisesti kiristyneessä turvallisuustilanteessa suoraa sotilaallista uhkaa Naton merivoimaosastoja vastaan ei voida poissulkea.

Osallistumisen kustannukset

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän laivasto-osaston tehtäviin Hamina-luokan aluksella sekä osaston esikunnan tehtäviin osallistumisen kustannusarvio on tämän hetkisen suunnitelman mukaan kokonaisuudessaan noin 3,3 milj. euroa. Merivoimien toimintamenoihin kustannuksista sisältyy noin 2,6 milj. euroa, jolloin operaatiosta syntyvä lisäkustannus on noin 0,9 milj. euroa. Summa koostuu henkilöstökuluista 0,5 milj. euroa ja materiaalikuluista 0,4 milj. euroa.

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin Katanpää-luokan aluksella sekä osaston esikunnan tehtäviin osallistumisen kustannusarvio on tämän hetkisen suunnitelman mukaan kokonaisuudessaan noin 5,5 milj. euroa. Merivoimien toimintamenoihin kustannuksista sisältyy noin 3,3 milj. euroa, jolloin operaatiosta syntyvä lisäkustannus on noin 2,1 milj. euroa. Summa koostuu henkilöstökuluista 0,9 milj. euroa ja materiaalikuluista 1,2 milj. euroa.

Kustannusarviot ovat laskettu tämän hetkisen suunnitelman perusteella siten, että Hamina-luokan osallistuminen kestää noin yhden kuukauden ja Katanpää-luokan osallistuminen kestää noin kolme kuukautta. Muutokset suunnitelmaan ovat mahdollisia ja mikäli osallistumiset kestävät tässä selonteossa kuvatun enimmäisajan, Hamina-luokan lisäkustannus olisi kolme kertaa suurempi (yhteensä 2,6 milj. euroa) ja Katanpää-luokan lisäkustannus olisi kaksi kertaa suurempi (yhteensä 4,3 milj. euroa).

Osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin rahoitetaan puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoista. Osallistumiseen liittyvän lisämäärärahan mitoituksesta päätetään ensi vuoden talousarvioesityksen laadintaprosessin yhteydessä.

Oikeusperusta ja päätöksenteko

Puolustusvoimista annetun lain 12 §:n 1 momentin mukaan Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Euroopan unionin tai

kansainvälisen järjestön kanssa taikka muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa (418/2017) on säädetty päätöksenteosta erilaisissa merkittävissä kansainvälisen avun ja yhteistoiminnan tilanteissa. Lain 1 §:n perusteella lakia sovelletaan päätöksentekoon, joka koskee kansainvälisen avun antamista toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä yhteistoimintaa toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettua lakia sovelletaan sen 1 §:n mukaan päätöksentekoon, joka koskee kansainvälisen avun antamista ja yhteistoimintaa, jos kyse on avusta tai toiminnasta:

- 1) joka perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan;
- 2) joka perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan;
- 3) johon sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja;
- 4) johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä;
- 5) joka on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää; tai
- 6) joka on laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää.

Puolustusvoimien osallistumisessa Naton pysyvän laivasto-osaston ja miinantorjuntaosaston tehtäviin vuonna 2026 on kyse toiminnasta, johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä edellä kuvatusti. Tehtäviä suorittavat merivoimien alukset ovat aseistettuja. Osallistuminen on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää.

Tarkoituksena on, että tasavallan presidentti tekisi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 2 §:n 1 momentin nojalla valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta päätöksen mainitun lain 1 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan mukaisesta Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2026.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 3 §:n mukaan ennen 2 §:ssä tarkoitetun päätöksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa, jos apu tai toiminta voi sisältää sotilaallisten voimakeinojen käyttöä. Jos päätös koskee erityisen vaativaa tilannetta, valtioneuvoston on ennen päätöksentekoa kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko.

Eduskunnan kuulemisjärjestys määräytyy avun tosiasiallisen luonteen perusteella (HE 72/2016 vp). Hallituksen esityksen mukaan erityisen vaativana tilanteena pidettäisiin esimerkiksi avun antamista, jossa apu sisältäisi sotilaallisten voimakeinojen käyttöä silloin, kun avun toteuttamisen arvioitaisiin toimialueen olosuhteet huomioon ottaen sisältävän merkittäviä riskejä. Selontekomenettely olisi myös aina tarpeen, jos kyse olisi sotilaallisen voimakeinoavun antamisesta tai pyytämisestä EU:n keskinäisen avunannon lausekkeen perusteella. Hallituksen esityksen mukaan eduskunnan kuulemisjärjestystä ratkaistaessa olisi arvioitava tilannetta kokonaisvaltaisesti ja otettava huomioon toiminnan tavoitteet, tehtävät ja toteuttamistapa. Hallituksen esityksessä todetaan, että sisällöltään väljää määrettä ”erityisen vaativasta tilanteesta” sotilaallisen voimakeinoavun käsittelylle eduskunnan täysistunnossa on tulkittava ja sovellettava käytännössä laajentavasti perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla siten, että eduskunnan vaikutusmahdollisuudet turvataan (PeVL 54/2005 vp, s. 5-6).

Osallistumista Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän laivasto-osaston ja pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin Naton merellisellä vastuualueella on pidettävä lain 3 §:ssä tarkoitettuna erityisen vaativana tilanteena. Riski- ja uhka-arvion perusteella nykytilanteessa toimintaan ei sisälly merkittäviä riskejä. On kuitenkin mahdollista, että tehtävien aikana tilanne muuttuisi vaativammaksi. Mahdollisesti kiristyneessä turvallisuustilanteessa suoraa sotilaallista uhkaa Naton pysyvää laivasto-osastoa ja miinantorjuntaosastoa vastaan ei voida poissulkea.

Naton pysyvien laivasto- ja miinantorjuntaosastojen tehtävät sisältävät tällä hetkellä tavanomaisia rauhanaikaisia alusten toimia, joilla Nato osoittaa yhtäältä sotilaallista valmiuttaan, lisää pelotettaan ja harjoituttaa joukkojaan. **Ne ovat kuitenkin Naton johdossa ja tarvittaessa käytettävissä Naton neuvoston päätösten mukaisesti kaikkiin Naton tehtäviin** mukaan lukien Naton nopean toiminnan joukot. Myös suomalaisille aluksille osana Naton pysyviä laivasto- ja miinantorjuntaosastoja suunnitellut tehtävät voisivat näin ollen joissakin olosuhteissa muuttua, tilanteen niin vaatiessa. Valtioneuvosto kuulee näin ollen eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteon kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 3 §:n mukaisesti.